

ภ.ง.ด.50 : เทคนิคการบัญชีเพื่อประหยัดภาษี (1)

1. เกณฑ์สิทธิ ในมุมมองทางภาษีอากร

1.1 เกณฑ์สิทธิ - ตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป

พอเอ่ยคำว่า 'เกณฑ์สิทธิ' (Accrual Basis) นักบัญชีทั้งหลายมักจะรู้สึกว่าคุณเองเข้าใจและซาบซึ้งกับความหมายเป็นอย่างดีแล้ว เพราะคำ ๆ นี้ คำนู และมีการปฏิบัติอย่างคุ้นเคย เสมอมา เกณฑ์สิทธิ ซึ่งนักบัญชีบางท่านเรียกเกณฑ์พึงรับพึงจ่ายนั้น เป็นวิธีการรับรู้รายได้และรายจ่ายเมื่อมีการตกลงซื้อขายหรือให้บริการ สำเร็จลงโดยปราศจากความไม่แน่นอนใด ๆ เกี่ยวกับเม็ดเงินที่จะได้รับและต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับรายการค้านั้น ๆ แล้ว โดยไม่คำนึงว่า ได้มีการชำระราคากันแล้วหรือไม่ ซึ่งในทางปฏิบัตินักบัญชียกยัดเอาวันเดือนปี ที่ปรากฏในใบกำกับสินค้าหรือใบแจ้งหนี้เป็นเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี

กรณีรายได้รายจ่ายคาบเกี่ยวระหว่าง 2 รอบบัญชี นักบัญชีจะต้องมีการปรับปรุงรายการค้างรับ / ค้างจ่าย รับล่วงหน้า / จ่ายล่วงหน้า ให้ถูกต้องสอดคล้องกับระยะเวลาที่เกี่ยวข้องกับรายการนั้น ๆ (ถือเป็น matching principle ตามสัดส่วนของระยะเวลาที่เกิดรายการค้า) ตัวอย่างเช่น บิลค่าไฟฟ้าช่วงพฤศจิกายน 2544 – 31 มกราคม 2545 จำนวน 5,000 บาทจะต้องเฉลี่ยค่าใช้จ่ายเป็น 2 รอบบัญชี ตามจำนวนหน่วยการใช้ไฟฟ้า (ถ้าทราบ) หรือเฉลี่ยตามจำนวนเดือน ๆ ละเท่า ๆ กัน เป็นต้น

1.2 เกณฑ์สิทธิ ตามประมวลรัษฎากร

มาตรา 65 แห่งประมวลรัษฎากรบัญญัติไว้ว่า "มาตรา 65 เงินได้ที่ต้องเสียภาษีตามความในสวนนี้ คือ กำไรสุทธิซึ่งคำนวณได้จากรายได้จากกิจการหรือเนื่องจากกิจการที่กระทำในรอบระยะเวลาบัญชีหักด้วยรายจ่ายตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในมาตรา 65 ทวิ และมาตรา 65 ตรี และรอบระยะเวลาบัญชีดังกล่าวให้มีกำหนดสิบสองเดือน เว้นแต่ในกรณีดังต่อไปนี้จะน้อยกว่าสิบสองเดือนก็ได้ คือ

1.บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลเริ่มตั้งใหม่ จะถือวันเริ่มตั้งถึงวันหนึ่งวันใดเป็นรอบระยะเวลาบัญชีแรกก็ได้

2.บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลอาจยื่นคำร้องต่ออธิบดี ขอเปลี่ยนวันสุดท้ายของรอบระยะเวลาบัญชี ในกรณีเช่นว่านี้ให้อธิบดีมีอำนาจสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตสุดแต่จะเห็นสมควร คำสั่งเช่นว่านั้นต้องแจ้งให้บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลผู้ยื่นคำร้องทราบภายในเวลาอันสมควร และในกรณีที่อธิบดีสั่งอนุญาต ให้บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลนั้นถือปฏิบัติตั้งแต่อรอบระยะเวลาบัญชีที่อธิบดีกำหนด

การคำนวณรายได้และรายจ่ายตามวรรคหนึ่งให้ใช้เกณฑ์สิทธิ โดยให้นำรายได้ที่เกิดขึ้นในรอบระยะเวลาบัญชีใด แม้ว่าจะยังไม่ได้รับชำระในรอบระยะเวลาบัญชีนั้น มารวมคำนวณเป็นรายได้ในรอบระยะเวลาบัญชีนั้น และให้นำรายจ่ายทั้งสิ้นที่เกี่ยวข้องกับรายได้นั้นแม้จะยังไม่จ่ายในรอบระยะเวลาบัญชีนั้นมารวมคำนวณเป็นรายจ่ายของรอบระยะเวลาบัญชีนั้น ในกรณีจำเป็น ผู้มีเงินได้จะขออนุมัติต่ออธิบดีเพื่อเปลี่ยนแปลงเกณฑ์สิทธิและวิธีการ

บัญชี เพื่อคำนวณรายได้และรายจ่ายตามวรรคสองก็ได้ และเมื่อได้รับอนุมัติจากอธิบดีแล้ว ให้ถือปฏิบัติตั้งแต่รอบระยะเวลาบัญชีที่อธิบดีกำหนดเป็นต้นไป”

นอกจากนั้น กรมสรรพากร ยังได้ออกคำสั่งกรมสรรพากรที่ ทป.1/2528 ผ่อนปรนให้ธุรกรรม 9 ประเภท สามารถเลือกใช้เกณฑ์อื่นทางบัญชีมาคำนวณรายได้รายจ่ายเพื่อการรัษฎากรก็ได้ เช่น

- กิจการธนาคาร กิจการประกันภัย สามารถหยุดคำนวณรายได้ค่าดอกเบี้ย ซึ่งลูกค้าผิดนัดชำระเงินเป็นเวลาติดต่อกันเกิน 3 เดือน

- กิจการให้เช่าซื้อหรือขายผ่อนชำระ สามารถเลือกคำนวณรายได้รายจ่ายโดยวิธีคำนวณอัตรากำไรขั้นต้น แล้วทยอยรับรู้เป็นรายได้ ตามสัดส่วนของเงินงวดที่ถึงกำหนดชำระ หรือ อาจคำนวณรายได้รายจ่ายโดยวิธีการทางบัญชีแบบอื่นซึ่งเป็นที่ยอมรับทั่วไปก็ได้ (ดูมาตรฐานบัญชีฉบับที่ 7)

- กิจการรับเหมาก่อสร้าง อาจเลือกคำนวณกำไรสุทธิตามวิธีอัตราร้อยละของงานที่ทำเสร็จ (percentage of completion) ก็ได้ (ดูวิธีการในมาตรฐานบัญชีฉบับที่ 8 และ ฉบับที่ 49) ฯลฯ

ตัวอย่าง 1 บริษัท A จำกัด ชะนการประมูลงานก่อสร้างอาคารผู้โดยสารขาออก สนามบินสุวรรณภูมิ ในราคา 100 ล้านบาท บริษัทผู้รับจ้างได้รับเงินล่วงหน้า 10% ของมูลค่างานตามสัญญา การก่อสร้างเริ่ม 1 มกราคม 2545 มีกำหนดเวลา 3 ปี จึงแล้วเสร็จ โดยวิศวกรประมาณการว่างานจะแล้วเสร็จในสิ้นปีที่ 1 – 3 คิดเป็นสัดส่วน 30%, 30% และ 40% ตามลำดับ (แต่ว่างบิลจริง 20%, 35% และ 45% ตามลำดับ)

รายได้เพื่อการรัษฎากร (taxable revenue) ของวิธีการบัญชีที่เลือกใช้ ทั้ง 2 วิธี จะให้ผลลัพธ์ที่แตกต่างกันในแต่ละปี ดังนี้

เกณฑ์ที่เลือกใช้รายได้	วิธีอัตราร้อยละของงานที่ทำเสร็จ	วิธีเกณฑ์สิทธิ (ถือตามใบวางบิล)
2545	30 ล้านบาท	$10+20-2 = 28$ ล้านบาท (เงินมัดจำ + เงินค่างวด - 10%)
2546	30 ล้านบาท	$35-3.5 = 31.5$ ล้านบาท
2547	40 ล้านบาท	$45-4.5 = 40.5$ ล้านบาท
รวม	100 ล้านบาท	100 ล้านบาท

ตัวอย่าง 2 ธนาคาร B จำกัด มีหน้าที่ต้องเสียภาษีธุรกิจเฉพาะ สำหรับรายได้ต่าง ๆ อันได้แก่ ดอกเบี้ย ส่วนลด ค่าธรรมเนียม ค่าบริการ หรือกำไรก่อนหักรายจ่ายใด ๆ จากการซื้อหรือขายที่ได้จากตัวเงิน หรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ใด ๆ และกำไรจากการแลกเปลี่ยนหรือซื้อขายเงินตรา การออกตัวเงินหรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ใด ๆ หรือการส่งเงินไปต่างประเทศ (มาตรา 91/5 (1) (ก) (ข) แห่งประมวลรัษฎากร)

ธนาคารฯ มีสิทธิเลือกเกณฑ์การคำนวณรายรับเพื่อเสียภาษีธุรกิจเฉพาะได้ 2 วิธี คือ เกณฑ์สิทธิ หรือเกณฑ์เงินสด ซึ่งเป็นที่ชัดเจนว่าการเลือกเกณฑ์เงินสด จะทำให้เสียภาษีช้าลงและประหยัดภาษีธุรกิจเฉพาะลงได้ในกรณีของหนี้สูญ หนี้เสีย (NPL) เป็นต้น

1.3 เปรียบเทียบภาระภาษีจากการเลือกเกณฑ์ทางบัญชีที่แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น (ดูตาราง)

ประเภทธุรกิจ	เลือกเสียภาษีตามเกณฑ์สิทธิ	เลือกคำนวณกำไรสุทธิตามเกณฑ์อื่น
1. กิจการธนาคาร บริษัทเงินทุน / หลักทรัพย์	ต้องนำดอกเบี๋ยรับมาเสียภาษีทุกงวดที่ถึงกำหนดชำระ แม้ลูกหนี้จะขาดส่งค้างงวดก็ตาม	หยุดรับรู้รายได้ เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระค้างงวดเกิน 3 เดือน ติดต่อกัน (ข้อ 4.1 ของคำสั่ง ท.ป.1/2528)
2. กิจการรับเหมาก่อสร้าง	กรณีคำนวณรายได้ตามเกณฑ์สิทธิหรือกรณีมีอาจคำนวณอัตราร้อยละผลสำเร็จของงาน (1) ต้องนำเงินมัดจำมาเสียภาษี (2) เงินค้างงวด ต้องเสียภาษีเมื่อวางบิล (เกณฑ์สิทธิ)	กรณีเลือกวิธีอัตราร้อยละของงานที่ทำเสร็จให้คำนวณกำไรสุทธิ ตามมาตรฐานบัญชีฉบับที่ 8 และ ฉบับที่ 49 โดยไม่ต้องนำเงินมัดจำมาถือเป็นรายได้
3. ธุรกิจเช่าซื้อ / ผ่อนชำระ	เกณฑ์สิทธิในที่นี้ มี 2 ฐานภาษี แล้วแต่ว่าฐานใดจะเกิดขึ้นก่อน (1) เงินดาวน์ และเงินงวดค่าผ่อนชำระ (2) จุดที่มีการโอนกรรมสิทธิ์ในตัวสินค้า	ตามข้อ 4.3 ของคำสั่ง ท.ป.1/2528 ยอมให้เลือกได้ 2 วิธีคือ (1) ทายอดเฉลี่ยกำไรขั้นต้นตามสัดส่วนของเงินงวดที่ถึงกำหนดชำระ (2) คำนวณรายได้ตามหลักเกณฑ์บัญชี (มาตรฐานบัญชีฉบับที่ 7) คือ ณ วันวางเงินดาวน์ ให้รับรู้รายได้จากการขายทั้งจำนวน ส่วนดอกผลเช่าซื้อให้ทยอยรับรู้ตามงวดที่ถึงกำหนดชำระ
4. กิจการสนามกอล์ฟ	ให้ถือเป็นรายได้ทั้ง	ข้อ 4.7 ของคำสั่ง ท.

(ค่า membership fee)	จำนวนทันทีในปีแรกที่รับเข้าเป็นสมาชิก	ป.1/2528 अनुโลมให้เจลี่ยเงินได้ค่าสมาชิกสนามกอล์ฟ ตามสัดส่วนแห่งจำนวนปีของอายุสมาชิก (แต่ไม่เกิน 10 ปี)
----------------------	---------------------------------------	---

แหล่งที่มา หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ